

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania P. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddziałowi w W.
o niewydanie decyzji w terminie oraz o umorzenie składek na ubezpieczenie społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 31 stycznia 2019 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 7 lutego 2017 r., sygn. akt III AUa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. przyznaje adwokatowi J. S. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) powiększone o podatek od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Spór w sprawie skoncentrowany był na niewydaniu w terminie przez organ rentowy decyzji w przedmiocie wniosku P. M. o umorzenie składek na podstawie ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551). Ponieważ w trakcie postępowania została wydana decyzja z dnia 29 stycznia 2015 r. określająca warunki umorzenia zgodnie z powołaną ustawą, P.M. wniósł odwołanie także od tej decyzji. Wyrokiem z dnia 13

października 2015 r. Sąd Okręgowy w P. w punkcie pierwszym umorzył postępowanie w przedmiocie skargi na niewydanie w terminie decyzji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W. w zakresie umorzenia składek i w punkcie drugim oddalił odwołanie od decyzji z dnia 29 stycznia 2015 r. nr [...] /2015. Zważył, iż odwołanie P. M. nie jest zasadne, gdyż decyzje z dnia 19 października 2009 r. i z dnia 18 lutego 2011 r. zostały poddane ocenie przez sądy obu instancji, czego wynikiem było oddalenie odwołania skarżącego od tych decyzji, ostatecznie wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie III AUa (...). Decyzje organu rentowego są kompletne w zakresie orzeczenia o podleganiu ubezpieczeniom społecznym w okresach od 1 stycznia 1999 r. do 22 lutego 1999 r. i od 24 maja 1999 r. do nadal. Powyższe zaś oznacza, że odwołujący także od lutego 2009 r. podlegał ubezpieczeniom, skoro nie zakończył prowadzenia działalności gospodarczej na datę wyrokowania przez Sąd Okręgowy w sprawie VI U (...) w dniu 1 czerwca 2011 r.

Sąd Apelacyjny zauważył, że odwołujący dążył do ustalenia, że w okresie po lutym 2009 r. nie podlegał ubezpieczeniom społecznym, gdyż w tym okresie w rzeczywistości nie prowadził działalności gospodarczej. Przeczą temu stanowisku dowody zgromadzone w sprawie, w szczególności prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego z (...) wydany w sprawie III AUa (...) z dnia 12 kwietnia 2012 r. w związku z apelacją organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 1 czerwca 2011 r. W postępowaniach tych odwołujący nie podnosił okoliczności, z których wynikałoby, że bezpośrednio po dacie wydania decyzji organu rentowego z dnia 19 października 2009 r. oraz z dnia 18 lutego 2011 r. nie prowadził już działalności gospodarczej i dlatego nie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Sąd Apelacyjny wskazał, że postępowanie odwołującego sprowadzało się do ponownego kwestionowania prawomocnego rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego w (...), który oddalił jego odwołania od wskazanych wyżej decyzji organu rentowego. Wyrokiem z dnia 7 lutego 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) umorzył postępowanie apelacyjne w części dotyczącej punktu pierwszego zaskarżonego wyroku oraz oddalił apelację w pozostałej części.

Skargę kasacyjną oparto na naruszenie przepisów postępowania: art. 130 § 1 k.p.c. w zw. z 89 § 1 k.p.c. w zw. z art. 68 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, albowiem w sprawie zachodzi nieważność postępowania, która wynika z niewykazania przez pełnomocnika organu rentowego dokumentem umocowania osoby, działającej jako dyrektor oddziału organu rentowego. Wskazał, że obowiązki osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną wynikają - w zakresie podnoszonego zagadnienia - z art. 68 k.p.c. oraz art. 89 § 1 k.p.c. Przepisy te nakładają na wyżej wymienione podmioty, będące stroną postępowania sądowego i pełnomocników w ogólności, obowiązek wykazania umocowania przy pierwszej czynności procesowej. Nieważność postępowania, zdaniem skarżącego, wynika z treści art. 379 pkt 2 k.p.c., który opisuje przypadek, gdy strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany. Skarżący podniósł, że w realiach rozpoznawanej sprawy bez wątpienia pełnomocnik organu rentowego nie wykazał umocowania swego mocodawcy, zaś nade wszystko sąd drugiej instancji, wbrew ciążącemu na nim obowiązkowi, nie wdrożył postępowania usuwającego ten stan.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego nie jest jednolite odnośnie do możliwości powoływania się na nieważność postępowania z powodu braku należytego umocowania pełnomocnika strony przeciwnej. Z jednej strony wskazuje się, że przewidziany w art. 379 pkt 2 k.p.c. wymóg należytego umocowania pełnomocnika procesowego pod rygorem nieważności postępowania ustanowiony został w interesie tej strony, która z pełnomocnika tego korzysta. Tylko ta strona może powołać się na nieważność postępowania z powodu nieprawidłowego udzielenia

pełnomocnictwa, oraz tylko na korzyść tej strony przyczyna nieważności postępowania z powodu nienależytego umocowania jej pełnomocnika podlega rozważeniu z urzędu przez sąd drugiej instancji (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r., IV CSK 263/10, LEX nr 785887; z dnia 1 czerwca 2011 r., II CNP 78/10, LEX nr 1314381; z dnia 13 maja 2011 r., V CSK 361/10, LEX nr 1001340; z dnia 14 listopada 2017 r., II PK 314/16, LEX nr 2428780). W judykaturze Sądu Najwyższego wyrażane jest również stanowisko odmienne, w myśl którego skoro Sąd ten jest zobowiązany do rozważenia z urzędu w ramach granic zaskarżenia nieważności postępowania zachodzącej przed sądem drugiej instancji, przeto skarżący może powoływać się na taką nieważność niezależnie od tego, czy dotyczy ona jego czy też strony przeciwnej (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 1997 r., III CKN 6/97, LEX nr 78446 i z dnia 9 grudnia 2011 r., II UZP 7/11, LEX nr 1106740; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004 r., IV CK 269/02, LEX nr 151640; z dnia 15 czerwca 2005 r., II PK 274/04, OSNP 2006 nr 3-4, poz. 41; z dnia 23 marca 2006 r., IV CSK 115/05, LEX nr 182902; z dnia 11 grudnia 2006 r., I PK 124/06, OSNP 2008 nr 3-4, poz. 27; z dnia 18 sierpnia 2009 r., I PK 51/09, OSNP 2011 nr 7-8, poz. 100; z dnia 6 kwietnia 2011 r., II UK 316/10, LEX nr 787086 i z dnia 3 sierpnia 2011 r., I UK 16/11, LEX nr 1084698).

W rozpoznawanej sprawie wskazana przez skarżącego podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jest nieuzasadniona bez względu na przyjętą koncepcję nieważności postępowania z powodu braku należytego umocowania pełnomocnika. Pozwany jest szczególną (indywidualną) osobą prawną (art. 66 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Realizuje szereg zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych, co wymaga występowania w wielu sądowych postępowaniach odwoławczych od jego decyzji. Nie jest wówczas konieczne pełnomocnictwo procesowe od Prezesa ZUS, gdyż dyrektor oddziału pozwanego może udzielić pełnomocnictwa procesowego do zastępstwa oddziału w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2008 r., I UK 172/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 51). Podstawą prawną jest art. 460 § 1 k.p.c., który stanowi, że zdolność sądową i procesową w tych sprawach ma organ rentowy, tj. jednostka organizacyjna Zakładu określona w przepisach o systemie ubezpieczeń

społecznych, właściwa do wydawania decyzji w sprawach świadczeń (art. 476 § 4 pkt 1 k.p.c.). Zdolność sądowa i procesowa organu rentowego w rozumieniu art. 460 § 1 k.p.c. ma zatem oparcie bezpośrednio w ustawie, a nie w pełnomocnictwie udzielonym przez Prezesa ZUS. Posiadanie przez organ rentowy zdolności procesowej oznacza zdolność do dokonywania przez jednostkę organizacyjną będącą takim organem wszystkich czynności procesowych, łącznie z udzielaniem pełnomocnictwa procesowego (wyrok Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2015 r., II UZ 40/15, LEX nr 2002507). Z tego względu zważywszy, że oddział ZUS jest jednostką organizacyjną w rozumieniu art. 476 § 4 pkt 1 k.p.c., dyrektor oddziału ZUS może udzielić pełnomocnictwa do zastępstwa procesowego oddziału w postępowaniu sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych - art. 86 i art. 476 § 4 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 67 ust. 1 pkt 2 i art. 74 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz w związku z § 8 i § 10 Statutu ZUS stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, Dz.U. Nr 18, poz. 93 (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2008 r., I UK 172/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 51).

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzygnięto na podstawie § 15 ust. 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714 ze zm.).